

Институт за упоредно право
Православна Митрополија Црногорско-приморска
Центар за проучавање религије и верску толеранцију

РЕЛИГИЈА ПОЛИТИКА ПРАВО

Православна Митрополија
Црногорско-Приморска

ЦЕНТАР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ РЕЛИГИЈЕ
И ВЕРСКУ ТОЛЕРАНЦИЈУ
CENTER FOR STUDY OF RELIGION
AND RELIGIOUS TOLERANCE

Београд-Будва
2015.

Темајски зборник радова

РЕЛИГИЈА – ПОЛИТИКА - ПРАВО

Издавачи:

Институт за упоредно право,

<http://www.comparativelaw.info/>

Православна Митрополија Црногорско-приморска,

<http://www.mitropolija.com/>

Центар за проучавање религије и верску толеранцију

<http://www.politicsandreligionjournal.com/>

Приредили:

Др Јован Ћирић

Др Велибор Џомић

Проф. др Миролуб Јевтић

Уређивачки одбор:

Др Јован Ћирић – др Велибор Џомић

– проф. др Миролуб Јевтић – Александра Вишекруна

– Милош Станић

Рецензенти:

Проф. др Ђорђе Игњатовић

Др Слободан Вуковић

Др Драган Новаковић

Прелом и припрема:

Милован Парезановић

Тираж 600 примерака

Штампа

„Ротографика“ Суботица

⋆ ✘ ⋆

ОВА КЊИГА СЕ ШТАМПА
СА БЛАГОСЛОВОМ
АРХИЕПИСКОПА ЦЕТИЊСКОГ,
МИТРОПОЛИТА ЦРНОГОРСКО-ПРИМОРСКОГ,
ЗЕТСКО-БРДСКОГ И СКЕНДЕРИЈСКОГ
И ЕГЗАРХА СВЕШТЕНОГ ТРОНА ПЕЋКОГ
ГОСПОДИНА ДР АМФИЛОХИЈА

⋆ ✘ ⋆

A handwritten signature in cursive script, likely belonging to Amfilohije, positioned to the right of the decorative symbol.

Издавање ове књиге и одржавање научног скупа
финансијски је помогло

**Министарство просвете, науке
и технолошког развоја
Републике Србије**

САДРЖАЈ / CONTENTS

Јован Ћирић	
РЕЧ НА ПОЧЕТКУ.....	17
FOREWORD.....	20
Драгутин Аврамовић	
ВЕРСКО ТРЖИШТЕ БЕЗ ПРАВНОГ ОКВИРА.....	23
RELIGIOUS MARKET WITHOUT LEGAL FRAMEWORK...37	
Валентина Божиновска	
РЕЛИГИЈА – ПОЛИТИКА – ПРАВО.....	39
RELIGION – POLITICS - LAW.....	45
Жика Бујуклић	
СПЕЦИФИЧНА УЛОГА РЕЛИГИЈЕ У ПРАВНОМ ЖИВОТУ АНТИЧКОГ РИМА.....	47
SPECIFIC ROLE OF RELIGION IN THE LEGAL LIFE OF ANCIENT ROME.....	64
Васиљева Оксана Николаевна	
ПРАВО НА СЛОБОДУ ВЕРОИСПОВЕСТИ У РУСИЈИ: УСТАВНЕ ОСНОВЕ.....	65
THE RIGHT TO FREEDOM OF RELIGION IN RUSSIA – CONSTITUTIONAL GROUNDS.....	70
Nataliya Velikaya, Andrew Khokhlov	
РЕЛИГИЈА И МОДЕРНА УМЕТНОСТ: ОСОБЕНОСТИ СУКОБА И СУДСКЕ ОДЛУКЕ.....	71
RELIGION AND MODERN ART: PROBLEMS OF MUTUAL UNDERSTANDING.....	80
Предраг Вукасовић	
СЕКУЛАРИЗАМ И ИСЛАМ.....	83
SECULARISM AND ISLAM.....	93
Игор Вуковић	
О УНАПРЕЂЕЊУ КРИВИЧНОПРАВНЕ ЗАШТИТЕ СЛОБОДЕ ВЕРОИСПОВЕСТИ У СРПСКОМ И ЦРНОГОРСКОМ ПРАВУ.....	95

ON IMPROVEMENT OF THE CRIMINAL PROTECTION OF FREEDOM OF RELIGION IN SERBIAN AND MONTENEGRIN LAW.....	113
Гордана Гасми, Олга Зорић	
ЕВРОПСКИ СОЦИЈАЛНИ МОДЕЛ ИЗМЕЂУ ПРАВА И ПОЛИТИКЕ – ДА ЛИ ЕУ ИМА СОЦИЈАЛНО ПРИЈАТЕЉСКО ЛИЦЕ?.....	115
THE EUROPEAN SOCIAL MODEL BETWEEN LAW AND POLITICS - DOES THE EU HAVE SOCIALLY FRIENDLY FACE?.....	133
Јелена Гускова (Москва)	
ИМИТАЦИЈА ПРАВА У УСЛОВИМА КРИЗЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА: ЛОНДОНСКА КОНФЕРЕНЦИЈА (АВГУСТ 1992 Г.).....	135
IMITATION OF RIGHTS IN CRISIS OF INTERNATIONAL LAW: LONDON CONFERENCE (AUGUST 1992).....	151
Далибор Ђукић	
СВЕТА ГОРА – ПИТАЊЕ СУВЕРЕНИТЕТА.....	153
MOUNT ATHOS – PROBLEM OF SOVEREIGNTY.....	175
Владимир Ђурић	
ПОЈАМ РЕЛИГИЈЕ У ПРАВУ.....	177
THE DEFINITION OF RELIGION IN LAW.....	193
Миша Ђурковић	
ХРИШЋАНСТВО И ПРОБЛЕМ ЉУДСКИХ ПРАВА.....	195
CHRISTIANITY AND HUMAN RIGHTS PROBLEM.....	208
Мина Т. Зиројевић	
САМОУБИЛАЧКИ ТЕРОРИЗАМ И РЕЛИГИЈА.....	209
SUICIDE TERRORISM AND RELIGION.....	219
Никола Зобеница	
ПРЕЛАЗАК ШОКАЦА ИЗ СЕЛА САНТОВА У ПРАВОСЛАВЉЕ.....	223
CONVERSION OF THE ŠOKCI FROM THE VILLAGE OF SANTOVO INTO ORTHODOX RELIGION.....	242

Мирослав Ивановић	
ДА ЛИ СУ РЕЛИГИОЗНИ ЉУДИ МАЊЕ СКЛОНИ КРИМИНАЛУ?.....	243
ARE RELIGIOUS PEOPLE LESS PRONE TO CRIME?.....	257
Филип Ивановић	
ОДНОС ПРИРОДЕ И ВРЛИНЕ У МОРАЛНОЈ ФИЛОСОФИЈИ МАКСИМА ИСПОВЈЕДНИКА.....	259
RELATIONSHIP BETWEEN NATURE AND VIRTUE IN THE MORAL PHILOSOPHY OF MAKSIM THE CONFESSOR.....	267
Гордана Илић-Попов	
ФИНАНСИРАЊЕ ЦРКАВА И ВЕРСКИХ ЗАЈЕДНИЦА.....	269
FINANCING OF CHURCHES AND RELIGIOUS COMMUNITIES.....	286
Мирољуб Јевтић	
ПОЛИТИЧКА НАУКА И РЕЛИГИЈА.....	287
POLITICAL SCIENCE AND RELIGION.....	298
Владета Јеротић	
ДА ЛИ ЈЕ ЧОВЕКУ ПОТРЕБАН АУТОРИТЕТ? ШТА ЈЕ АУТОРИТЕТ?.....	299
DOES MAN NEED THE AUTHORITY? WHAT IS THE AUTHORITY?.....	302
Љубинка Ковачевић	
ИСПОЉАВАЊЕ ВЕРЕ ИЛИ УВЕРЕЊА НА МЕСТУ РАДА – КЉУЧНИ РАДНОПРАВНИ АСПЕКТИ.....	303
EXPRESSION OF RELIGIOUS BELIEFS IN THE WORKPLACE – THE KEY LEGAL ISSUES.....	328
Костылева Галина Владимировна	
КРИМИНАЛИСТИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ДЕСТРУКТИВНИХ РЕЛИГИОЗНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА.....	333
CRIMINAL CHARACTERISTICS OF DESTRUCTIVE RELIGIOUS ORGANIZATIONS.....	342
Зорица Кубурић	
ВЕЋИНА И МАЊИНА.....	345
MAJORITY AND MINORITY.....	360

Ахмедин С. Лекпек	
ЗАБРАНА КАМАТЕ У ИСЛАМУ: ВЕРСКИ, СОЦИЈАЛНИ И ЕКОНОМСКИ РАЗЛОЗИ.....	363
PROHIBITION OF INTEREST IN ISLAM: RELIGIOUS, SOCIAL AND ECONOMIC REASONS.....	377
Радојко М. Љубичић	
ДРЖАВНО УЧЕЊЕ МИТРОПОЛИТА МОСКОВСКОГ ФИЛАРЕТА СА ОСНОВАМА ПРАВОСЛАВНЕ ДРЖАВОТВОРНОСТИ.....	379
STATE STUDY OF METROPOLITAN PHILARET OF MOSCOW WITH THE PREMISSES OF ORTHODOX STATEHOOD.....	408
Дарко М. Марковић, Дарија Марковић	
ГЕНЕРАТОРИ НЕТОЛЕРАНЦИЈЕ - ТЕИЗАМ, АТЕИЗАМ И АНТИТЕИЗАМ -.....	413
GENERATORS OF INTOLERANCE - THEISM, ATHEISM AND ANTITHEISM -.....	431
Ђорђе Марковић	
ОДНОС СРПСКЕ ДРЖАВЕ И ЦРКВЕ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ТЗВ. МАКЕДОНСКО ЦРКВЕНО ПИТАЊЕ.....	435
RELATIONS BETWEEN THE SERBIAN STATE AND CHURCH – WITH SPECIAL REFERENCE TO THE SO-CALLED MACEDONIAN CHURCH ISSUE....	459
Марина Матић Бошковић	
СЛОБОДА ВЕРОИСПОВЕСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ АКТИМА И ПРАКСИ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА.....	461
FREEDOM OF RELIGION IN INTERNATIONAL DOCUMENTS AND PRACTICE OF EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS.....	483
Горан Матић	
ПОЛИТИЧКИ ДЕЛИКТИ.....	485
POLITICAL OFFENCES.....	502
Милованова Марина Михайловна	
РЕЛИГИЈСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У ПОЉУ ПРАВА.....	505

RELIGIOUS ORGANIZATIONS IN THE FIELD OF LAW....	513
Драган М. Митровић	
САВРЕМЕНО ЦРКВЕНО ПРАВО И ДРЖАВНО ПРАВО....	515
CONTEMPORARY ECCLESIASTICAL LAW AND STATE LAW.....	537
Зорица Мршевић, Данијела Спасић	
НАСИЉЕ НАД ЖЕНАМА У ИСЛАМСКОЈ КУЛТУРИ И УЛОГА ПОЛИЦИЈЕ У ЗАШТИТИ ЖРТАВА.....	541
VIOLENCE AGAINST WOMEN IN ISLAMIC CULTURE AND POLICE ROLE IN THE VICTIMS PROTECTION.....	570
Маја Настић	
ОСТВАРИВАЊЕ ИЗБОРНОГ ПРАВА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА.....	571
SUBSTANTIATION OF THE ELECTORAL RIGHTS OF MINORITIES.....	585
Оливер Николић, Charles Tellier	
РЕЛИГИЈСКИ СИМБОЛИ У ЈАВНОМ ЖИВОТУ У НЕКИМ ЕВРОПСКИМ ДРЖАВАМА, СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ФРАНЦУСКУ РЕПУБЛИКУ.....	587
RELIGIOUS SYMBOLS IN PUBLIC LIFE IN SOME EUROPEAN COUNTRIES, WITH SPECIAL REFERENCE TO THE FRENCH REPUBLIC.....	608
Марко Пејковић	
УЛОГА РЕЛИГИЈЕ У ПОЛИТИЦИ ИНДИЈЕ.....	609
THE ROLE OF RELIGION IN INDIAN POLITICS.....	622
Владан Петров, Владимир Микић	
НАЧЕЛО ЛАИЦИТЕТА У САВРЕМЕНОЈ УСТАВНОСТИ.....	625
THE PRINCIPLE OF SECULARISM IN CONTEMPORARY CONSTITUTIONAL LAW.....	643
Драгана Петровић	
НЕСЛАГАЊА ОКО СМИСЛА И СУШТИНЕ ТЕРОРИЗМА - Политички, морални и верски аспект -.....	645
DISCREPANCIES ABOUT SENSE AND ESSENCE OF TERRORISM - Political, moral and religious aspect -.....	664

Драган Прља, Андреј Дилигенски	
РЕЛИГИЈА, ПОЛИТИКА И ПРАВО У САЈБЕР СВЕТУ.....	665
RELIGION, POLITICS AND LAW IN THE CYBER WORLD.....	686
Wolfgang Rohrbach	
РАЗМИШЉАЊА О МЕЋУСОБНОЈ ПОВЕЗАНОСТИ РЕЛИГИЈЕ И ЗДРАВЉА.....	687
SOME THOUGHTS ON INTERCONNECTION OF RELIGION AND HEALTH.....	704
Ана Симић	
НАСУШНА ПОТРЕБА ЗА ТРАЈАЊЕМ КРОЗ БОГАТСТВО РАЗЛИЧИТОСТИ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА...	705
ESSENTIAL NEED FOR THE DURATION THROUGH THE DIVERSITY OF CULTURAL HERITAGE.....	718
Дарко Симовић	
ЕВРОПСКИ УСТАВНИ МОДЕЛИ ОДНОСА ДРЖАВЕ И ЦРКВЕ.....	721
EUROPEAN CONSTITUTIONAL MODELS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE STATE AND THE CHURCH.....	739
Милош Станић, Мирослав Ђорђевић	
ДОДИР РЕЛИГИЈЕ И СЕКУЛАРНЕ ДРЖАВЕ - ЗАКЈЕТВА СА РЕЛИГИЈСКИМ ЕЛЕМЕНТИМА ПРЕДСЕДНИКА И ЧЛАНОВА ПАРЛАМЕНАТА НА ПРИМЕРУ ЕВРОПСКИХ ДРЖАВА.....	741
RELIGION AND SECULAR STATES – PRESIDENTIAL AND PARLIAMENTARY OATH WITH RELIGIOUS ELEMENTS IN EUROPEAN COUNTRIES.....	758
Владан Станковић	
ФУНДАМЕНТАЛИЗАМ И/ИЛИ ВЕРСКИ ИНТЕГРИЗАМ...	759
FUNDAMENTALISM AND/OR RELIGIOUS INTEGRISM...	774
Милутин Трнавац	
СЛОБОДА ВЕРОИСПОВЕСТИ У ДОКУМЕНТИМА ДОНЕСЕНИМ ПОД ОКРИЉЕМ САВЕТА ЕВРОПЕ.....	777
FREEDOM OF RELIGION IN THE DOCUMENTS ADOPTED BY THE COUNCIL OF EUROPE.....	803

Roberto Cipriani	
РЕЛИГИЈА, ПОЛИТИКА И СЕКУЛАРНОСТ.....	805
RELIGION, POLITICS AND SECULARITY.....	821
Јован Ћирић	
БОГОВИ СУ СИШЛИ НА ЗЕМЉУ	
– ШТА БИ БИЛО КАДА НЕ БИ БИЛО БОГА.....	825
GODS CAME DOWN TO THE EARTH	
– WHAT WOULD HAPPEN IF THERE WERE NO GOD.....	843
Stephen Hunt	
„РЕЛИГИЈСКИ ПРИГОВОР САВЕСТИ“	
И ПРАВА СЕКСУАЛНИХ МАЊИНА У ПРАВУ	
УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА.....	845
‘RELIGIOUS CONSCIENCE CLAUSES’	
AND SEXUAL MINORITY RIGHTS IN THE UK.....	858
Славољуб Царић	
РЕЛИГИЈА И ЉУДСКА ПРАВА –	
СТАВОВИ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА.....	861
RELIGION AND HUMAN RIGHTS – ATTITUDES	
OF EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS.....	880
Ана Човић	
УТИЦАЈ РЕЛИГИЈА НА ПОЛОЖАЈ ЖЕНЕ У ДРУШТВУ..	881
THE INFLUENCE OF RELIGIONS	
ON THE POSITION OF WOMAN IN SOCIETY.....	899
Владимир Чоловић	
РЕСТИТУЦИЈА ЦРКВЕНЕ ИМОВИНЕ.....	901
RESTITUTION OF CHURCH PROPERTY.....	921
Велибор Џомић	
РЕЛИГИЈА У УСТАВНОСТИ И ЗАКОНОДАВСТВУ	
КНЕЖЕВИНЕ И КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ.....	923
RELIGION IN THE CONSTITUTIONALITY	
AND LEGISLATION OF THE PRINCIPALITY	
AND KINGDOM OF SERBIA.....	946

**РЕЛИГИЈА
ПОЛИТИКА
ПРАВО**

РЕЧ НА ПОЧЕТКУ

У почетку беше реч, то сви већ знамо, но мене је често опседала мисао-реч како је у почетку заправо била забрана („не убиј“, „не кради“...) и како је из тога проистекло право, пре свега у виду забрана, али и свих осталих правних норми. Између тих првих религијских забрана и (некадашњих и садашњих) правних норми налазио се био и морал, но он се некако загубио, а на његово место је дошла „политика“, која је просто наткрилила и узела „под своје“ и право и религију. Заиста, не без разлога се може рећи да ако постоји нека „смртна опасност“ и за религију и за право, а о моралу да и не говоримо, онда је то „политика“. Зато смо политику „сместили“ између религије и права, покушавајући да је и на тај начин некако „зауздамо“.

У почетку је такође било и познанство између др Велибора Џомића и мене и онда ме је он одвео на Цетиње код Високопреосвећеног Митрополита Амфилохија и ја сам се тада усудио да му предложим да нама из Института за упоредно право, Епархија Црногорско-приморска помогне да напишемо зборник радова на тему „Религија – политика-право“. Владика Амфилохија сам познавао као јавну личност, али сам искрено веровао да ће он то прихватити. Да бих га убедио, однео сам му сличну књигу коју смо ми из Института за упоредно право објавили 2014. године, а на коју смо изузетно поносни: „Сто година од почетка Првог светског рата“. Владика нас је похвалио за ту књигу, но није било потребе посебно га убеђивати за књигу о религији, политици и праву. Без икаквог размишљања, пристао је и већ тада нам дао свој благослов, а ја сам у тренутку схватио оно што сам касније прочитао код Владете Јеротића. Схватио сам шта је то ауторитет. У ствари, боље речено нисам схватио шта јесте, али сам схватио шта није ауторитет. Ауторитет није када вам неко прети казном и манипулише страхом од казне. То дакле нису ни строго забрањене казне за кршење од данас до сутра променљивих правних норми, ни страх од строго забрањених казни ако се дрзнете да неког локалног, овоземаљског „бога“ омаловажите и дезавуишете. Ауторитет је када изађете из просторије у којој сте седели и слушали било Преосвећеног Владика, било академика Јеротића, изађете и останете још дуго замишљени и без својих речи, јер су вас они опчинили својим речима, својим духом, својом благошћу,

својом мудрошћу, смиреношћу, оним што савремени „комуниколози“ називају „харизма“, покушавајући да оне који би хтели да постану нови овоземаљски „богови“, науче како се код слушалаца и посматрача ствара имиџ ауторитета. Но, наравно ауторитет се не може научити, то је нешто што само понеко носи у себи и то управо онда када уопште не подигне глас, нити пак изрази и најмању потребу да некоме прети и да га застрашује.

Професор Јеротић се у свом раду запитао „да ли је човеку потребан ауторитет?“ Да, наравно да му је потребан, посебно у данашња кич времена различитих „ријалитија“, где више нема ни правих вредности, нити пак оних који би били у стању да вас искрено саслушају, ако не и посаветују. Ауторитет се налази и у слушању других. Јер понекад и није толико важно давати савете другима и показивати се колико си паметан, понекад је најтеже и најважније само ћутати, саосећати и слушати друге. У општој какофонiji у којој готово сви причају у глас и нико никог нити слуша, нити разуме, право је освежење када наиђете на људе какви су Преосвећени Амфилохије и професор Владета Јеротић.

Код нас су људи, једним делом и као последица вишедеценијског неговања предрасуда према религији као опијуму за народ, очекивали да се ми из Института за упоредно право, сусретнемо са догмама и ограничењима, да нам се једноставно каже како ово или оно не можемо, или бар не би требало да пишемо. Ништа од свега тога и ја на основу свега могу да кажем да је управо то оно што можемо означити правим ауторитетом, ауторитетом заснованим на знању и познавању, али и уверености у себе и своје ставове и идеје. Јер само онај који је несигуран у себе посеже за повишеним тоном и грубим речима, страхом и претњама. И само онај који је дубоко несигуран у себе није спреман да призна да је погрешно, већ упркос упозорењу од пре скоро две хиљаде година, он се камењем баца на грешнике. Можда бисмо сви ми у својим свакодневним животима и пословима из свега могли много тога да научимо. Осим тих правих, данас је све више и лажних ауторитета, богова који су сишли на земљу. Између тог правога ауторитета о којем је писао уважени Јеротић и лажних ауторитета о којима је писала моја маленкост, налази се скоро 50 радова аутора из различитих земаља и култура: од Велике Британије, преко Француске, Аустрије, Италије, Македоније, Русије, до наравно Црне Горе и Србије. Теме које су обрађиване су заиста најразличитије могуће, а богатство идеја је такво, да ми у ствари овде можемо говорити о правој филозофско-религијско-политичко-правничкој библиотеци.

Помињемо овде само неке од обрађених тема: „Специфична улога религије у правном животу античког Рима“; „Савремено црквено право и државно право“, „Слобода вероисповести у међународним актима и пракси Европског суда за људска права“; „Хришћанство и људска права“; „Верско тржиште без правног основа“; „Насиље над женама у исламској традицији“; „Испољавање вере или уверења на месту рада“; „Религијски симболи у јавном животу у неким европским државама, са посебним освртом на Француску Републику“; „Да ли су религиозни људи мање склони криминалу?“; „Фундаментализам и/или верски интегрizam“; „Улога религије у политици Индије“; „Религија, политика и право у сајбер свету“ „Забрана камате у исламу“; „Реституција црквене имовине“; „Финансирање цркава и црквених заједница“, итд.

Теме су, дакле, свака на свој начин занимљиве и свака од њих може изазивати много различитих дискусија и дијалога, а дијалог је нешто што свако ко поседује стварни ауторитет једноставно мора поздравити и на чему мора инсистирати. Можда ми и нисмо успели да у овој књизи развијемо баш прави и потпуни (екуменски) дијалог, али се ми из Института за упоредно право надамо да смо овом књигом подстакли многе људе из света религије, али пре свега са правних факултета и из различитих научних института на отварање дискусије и дијалога о неким питањима која су до сада била запостављена а ипак нису ни најмање неважна.

Са том надом, ја желим да изразим своју посебну захвалност неким људима који су имали посебно значајан допринос у настанку ове књиге. Реч је пре свега о Преосевећеном Митрополиту Амфилохију, али такође и о оцу др Велибору Џомићу, као и о професору Мирољубу Јевтићу. Реч је наравно и о сваком од аутора ових текстова који се налазе пред читаоцима, но посебно морамо поменути и оца Радомира Никчевића из „Светигоре“, као и Милована Парезановића, такође из „Светигоре“. Посебно морам поменути младе колеге из Института за упоредно право: Александру Вишекруну и Милоша Станића, чији је допринос настанку ове књиге био изузетан.

У Београду,
лета Господњег 2015.

др Јован Ђирић
из Института за упоредно право

FOREWORD

In the beginning there was the Word. I was often preoccupied with the thought that in the beginning there was actually prohibition ('do not kill', 'do not steal' ...) and how that was the source of law, foremost in form of prohibitions, but also all other legal norms. Between those first religious prohibitions and (past and present) legal norms, there was also moral, but it somehow got lost, and it was replaced by 'politics' which outflanked and overtook both law and religion. Really, we could reasonably say that if there was 'deadly danger' for religion and law, and moral in particular, then it is 'the politics'. That is why we placed 'politics' between religion and law in an effort to 'bridle' it.

In the beginning there was also acquaintance between Velibor Džomić and me and then he took me to Cetinje to meet Metropolitan Amfilohije. There I dared to propose that Eparchy of Montenegro and Littoral of Serbian Orthodox Church helps Institute of Comparative Law to write collection of papers on the topic 'Religion-politics-law'. I only knew Metropolitan as a public figure, but I was certain that he would accept the proposition. In order to convince him, I gave him similar book that Institute of Comparative Law published in 2014, and that we are extremely proud of – 'The First World War - 100 years since its outbreak'. He praised that book, and there was no need to persuade him further to publish together book about religion, politics and law. Without further ado, he gave us his blessing and I understood what I later read at Vladeta Jerotić's article. I understood what the authority was. Rather, I understood what authority was not. Authority is not when someone threatens you with punishment and manipulates you using fear from punishment. Also, those are not strict punishments for breach of volatile legal norms, or the fear from strict punishments if you dare to belittle and disavow some local, earthly 'God'. The authority is when you walk out of the room where you sat with Metropolitan or academic Jerotić and long after that you are pensive and at loss of words because they enchanted you with their words, spirit, gentleness, wisdom, tranquility, with those what modern 'communicologists' call 'charisma', trying to teach those who want to be earthly 'Gods' to create image of authority in front of listeners. But the authority cannot be taught – that is something person carries in him/herself and it demonstrates itself when

that one does not raise voice, or expresses the slightest need to threaten or to intimidate.

In his paper, professor Jerotić asks the question whether man needs the authority. Yes, of course, man needs authority, especially nowadays in the era of ‘reality shows’ where there are no true values, or those who would listen to you, or give you advice. Authority is also listening to the others. Sometimes is not so important to give advice to the others and show our intelligence, sometimes the hardest and the most important thing is to keep quiet, be compassionate and listen to the others. In the omnipresent cacophony where everyone talks out loud and nobody listens, or understands, it is ‘a breath of fresh air’ to encounter people like Metropolitan Amfilohije and professor Jerotić.

Our people, partly because of years of prejudice towards religion as ‘opium for the masses’, expected that we from the Institute of Comparative Law would encounter dogma and restrictions, or that we should not be writing about something. Nothing of the sort happened and I can with certainty say that that is what we can call real authority, authority based on knowledge and the assurance in oneself and your ideas and views. Only the one that feels insecure uses elevated tone and crude words, fear and threats. And only the one that feels insecure cannot admit that he/she made the mistake, but despite the two millennia old warning throws stones at the sinners. Maybe all of us could in our everyday lives and jobs learn a lot from that. Between the real authority that distinguished Mr. Jerotić wrote about and false authorities that yours truly wrote, there are almost 50 papers from authors from different countries and cultures: Great Britain, France, Austria, Italy, Macedonia, Russia, Montenegro and Serbia. Topics are diverse and the wealth of ideas is so great that we can talk about true philosophical-religious-political-legal library.

Topics are interesting and any one of them can instigate many discussions and dialogues, and dialogue is something that anyone who possesses the real authority must welcome and must insist on. Maybe we did not succeeded to develop true and complete (ecumenical) dialogue, but we hope that with this book we have inspired many people from the world of religion, mainly from the faculties of law and various scientific institutes, to open discussion and dialogue about some issues that so far were neglected, and that are not irrelevant at all.

With that hope, I wish to express special gratitude to some people that had significant contribution in making of this book. Foremost it is

Metroplitan Amfilohije, but also father Velibor Džomić and Professor Mirosljub Jevtić. Of course we have to mention the authors of these papers. We also have to mention father Radomir Nikčević from publishing house ‘Svetigora’ and Milovan Parezanović, also from ‘Svetigora’. I have to mention two young colleagues from Institute of Comparative Law – Aleksandra Višekruna and Miloš Stanić – that gave outstanding contribution to making of this book.

Belgrade, 2015

Jovan Ćirić, PhD
Institute of Comparative Law